

Overeen

Special
Assemblee

katholieke vereniging voor oecumene athanasius en willibrord

Hoop en verwachting

De Zondag voor de Oosterse Kerken (14 mei) heeft als motto 'Hoop en verwachting. De Koptische Orthodoxe Kerk'. Moeilijke situaties hebben de Kopten gesterkt in hun christelijke geloof en hun identiteit.

De Koptische liturgie is sterk gericht op de komst van het Rijk Gods en op de tweede komst van Jezus. De figuur van de triomferende Tronende Christus is een oude traditie in de Koptische religieuze schilderijen. De oude afbeelding waarbij de Tronende Christus wordt omringd door de 24 oudsten van de Apocalyps is de laatste tientallen jaren erg populair geworden. Veel kerken hebben tegenwoordig zo'n icoon met de Apokalyps achter het altaar.

Koptische Kerk in Egypte

De Kopten vormen een martelaarskerk. Ze werden eerst vervolgd door de 'heidense' Romeinse staat en daarna door de christelijke Byzantijnse staat vanwege een theologisch twistpunt. Bij de komst van de islam rond 640 heetten de Kopten de binnenvallende Arabieren welkom. Zij konden de Kopten bevrijden van het onderdrukkende Byzantijnse juk. De verhoudingen tussen christenen en moslims waren vaak goed, maar er kwamen ook fricties tussen de Koptische christenen en de moslims. Christenen moesten soms tegen de stroom opkomen voor hun rechten, getuigenis afleggen van hun geloof en werden op die manier soms ook slachtoffer ('martelaar') van moslimvervolging. Tegenwoordig is nog 10% van de meer dan 60 miljoen Egyptenaren Koptisch-orthodox.

De actualiteit

In februari 2006 raken in een dorp ten zuiden van Cairo Koptische christenen en fundamentalistische moslims met elkaar slaags. De grote meerderheid van de moslim Egyptenaren bestaat uit gewone, vrome, tolerante en gezellige mensen, maar de Egyptische islam heeft daarnaast een minderheid die sterk funda-

mentalistisch is.

In februari verdachten moslimfundamentalisten de christenen in het dorp ervan dat zij geen cultureel centrum aan het bouwen waren, maar een kerk. Dat mag niet volgens een oude wet. Er is speciale toestemming voor nodig van de overheid en die wordt bijna nooit gegeven. Het is een van de voorbeelden van in de

wet ingesloten discriminatie van christenen in Egypte. De officiële lezing rond rellen is dat het om vaak plaatselijke vetes gaat tussen families, waarvan toevallig de één moslim en de ander christen is. In bepaalde kerkelijke Koptische milieus worden dodelijke slachtoffers, die soms vallen, als geloofsmartelaren beschouwd. Vermoedelijk ligt de waarheid in het midden: er is discriminatie van christenen, maar soms heeft het een karakter dat het niveau van een ordinaire clan-ruzie niet overstijgt. De laatste 25 jaar waren over het algemeen zwaar voor de Kopten in Egypte. Moslimfundamentalisten verzetten zich tegen de Egyptische regering én tegen de christenen. In de driehoek regering-Kopten-moslimfundamentalisten delfden Kopten meestal het onderspit, doordat ze discriminerende maatregelen van rege-

ringswege moesten dulden, of niet werden beschermd tegen discriminatie vanuit de in meerderheid islamitische Egyptische samenleving. Zo is er een glazen plafond voor christenen. Bepaalde functies zijn vrijwel onbereikbaar. Dit alles heeft de Kopten gesterkt in hun christelijke geloof en hun identiteit. Met dat geloofselan zijn ze ook naar het westen geëmigreerd.

Koptische Kerk in Nederland

De Koptische gemeenschap in Nederland telt tegen de 10.000 gelovigen, meest van geboorte Egyptenaar. De Koptische aanwezigheid in Nederland bestaat sinds begin jaren '60. De meeste Kopten kwamen hier om economische redenen, om een betere toekomst te hebben. Ook de moeilijke situatie van de christenen daar is vaak een van de redenen geweest waarom mensen naar het westen trokken. Inmiddels komt de derde generatie eraan. Kopten in Nederland hebben verschillende beroepen, maar net als in Egypte zelf hebben onder hen de vrije beroepen, of horecafuncties de overhand. Onder jonge Kopten studeert een belangrijk aantal aan een hogeschool of universiteit. In 1985 werd het eerste kerkgebouw officieel in gebruik genomen, de Mariakerk in Amsterdam-Noord. De Koptische Kerk kreeg daarna in Nederland nog zes andere parochies. Er zijn in Nederland enkele priesters die samen met de diakens en lekgelovigen het kerkelijke leven opbouwen en organiseren.

De oecumenische contacten zijn hartelijk. In 2005 trad de Koptische Orthodoxe Kerk toe tot de Raad van Kerken in Nederland. Ook hun banden met de Rooms-katholiek Kerk zijn goed.

De Vereniging geeft een set Koptische icoonkaarten uit met een informatief boekje over Koptische iconen en de kaarten uit de set (zie p. 8). Parochies kunnen het boekje gratis opvragen (1 exemplaar).

Meer informatie over de Zondag voor de Oosterse Kerken op www.oecumene.nl

Special over de Assemblee

Van 14 tot en met 23 februari vond in Brazilië de negende Assemblee van de Wereldraad van Kerken plaats. Geert van Dartel, secretaris van de vereniging, en Daphne van Roosendaal, medewerker publiciteit en voorlichting, waren in Porto Alegre. We presenteren u de Assemblee graag in deze special van Overeen met foto's en interviews.

Rijk Gods als perspectief

Op de Assemblee van de Wereldraad van Kerken kwamen soms zeer verschillende perspectieven van kerken bij elkaar. "Protestanten lijken soms het Rijk Gods zelf te willen realiseren," zegt de Orthodoxe bisschop Ignatije.

Bisschop dr. Ignatije Midic is leider van de delegatie van de Servische Orthodoxe Kerk op de Assemblee van de Wereldraad van Kerken. Bisschop Ignatije (1954) behoort tot de jonge generatie in de hiërarchie van de Servische Orthodoxe Kerk. Na zijn theologische en byzantologische studies in Belgrado en Athene werd hij in 1988 docent aan de Theologische Faculteit van Belgrado. In 1994 werd hij door de synode gekozen tot bisschop van het bisdom Pozarevac-Braničevo nabij Belgrado. Door de politieke ontwikkelingen, die uitmondten in de oorlogen van de jaren negentig, heeft de oecumene op de Balkan een grote terugslag gehad. De kerkelijke en interreligieuze contacten werden anderzijds nooit geheel afgebroken. Bisschop Ignatije is iemand die de oecumenische dialoog en samenwerking is toegedaan, maar die tegelijkertijd kritische kanttekeningen plaatst bij dit oecumenische gebeuren. Met de Katholieke Kerk voelt hij een grote

verwantschap in de ecclesiologie en in filosofische uitgangspunten. Een ontologische benadering van de werkelijkheid noemt hij kenmerkend voor de Orthodoxie en van wezenlijk belang voor de oecumene. "De Kerk kijkt naar de wereld door het prisma van de komst van het Rijk Gods als gave van God. Door het geloof in de komst van het Rijk Gods kunnen we ondanks onze pijn en de tekorten een nieuw begin maken in de oecumenische betrekkingen." Volgens bisschop Ignatije kunnen protestanten veel leren van de zienswijze van de Orthodoxie. Het hedendaags protestantisme dat in de Assemblee de toon zet wordt in zijn dadendrang geleid "door de historische, sociale en nationale noden van de wereld. Protestanten lijken soms het Rijk Gods zelf te willen realiseren. Het gevaar bestaat echter dat in dat activisme de Kerk en het perspectief op de aanwezigheid van het Rijk Gods verloren gaan."

Geert van Dartel

'Ecumenical Forum'

Een van de thema's op de Assemblee was het 'ecumenical forum'. Hierin zou ook de Katholieke Kerk een plek kunnen krijgen, hoewel deze geen lid is van de Wereldraad. Maar daar is het Forum niet voor bedoeld, vertelt mgr. John Radano, secretaris van de Pauselijke Raad voor de Eenheid.

De Katholieke Kerk is al volop geëngageerd in de oecumenische beweging. Zij het niet als lid van de Wereldraad. Het Forum, vertelt Radano, is er vooral op gericht nieuwe kerken bij de oecumenische beweging te betrekken. De Katholieke Kerk was van meet af aan betrokken bij het proces, waarin de Wereldraad zich oriënteert op het op te richten Forum. Radano maakt deel uit van het comité dat de mogelijkheden verkent. Voluit 'World Christian Forum' geheten, streeft het ernaar relaties te leggen met kerken die nu nog geen relatie hebben met de oecumenische beweging, en voor wie de Wereldraad niet de aangewezen gesprekspartner is. Met name Pinksterkerken van velerlei snit. Radano: "In de jaren '90 werd duidelijk dat er veel kerken zijn die niet bij de Wereldraad horen en ook geen relatie willen met de

Wereldraad. Het proces van het Forum is toen gestart om met deze groepen in gesprek te komen en nieuwe relaties te leggen. De oecumenische beweging is smaller dan ze kan zijn als deze groepen kerken er niet in mee doen." Het Forum mag geen zwaar organisatorisch geheel worden, want, zegt Radano: "Wie heeft daar nog het geld voor?" Op de achtergrond speelt dat mensen wel geïnteresseerd zijn in een forum, maar niet in structuren. Dat geldt, vertelt hij, zeker voor de Katholieke Kerk. Dit jaar staan consultaties in Europa en Latijns-Amerika op de agenda. In 2007 komt er een afrondende bijeenkomst. Dan zijn er zes regionale besprekingen geweest, de eerste in 2000.

Daphne van Roosendaal

AANMELDING

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Telefoon:

E-mail:

- meldt zich aan als lid van de Katholieke Vereniging voor Oecumene
- meldt zich aan als donateur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene
- wil graag meer informatie over de Katholieke Vereniging voor Oecumene

Stuur deze bon op naar:
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Walpoort 10
5211 DK 's-Hertogenbosch

Of stuur een e-mail naar:
secretariaat@oecumene.nl

overeen

COLOFON

Overeen is een uitgave van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord. Leden ontvangen Overeen drie keer per jaar door overmaking van ten minste € 15,- op giro 801919. De vereniging ontstond op 1 januari 2001 uit een fusie van Aktie en Ontmoeting Oosterse Kerken en de Sint Willibrord Vereniging. De doelstelling van de vereniging is: het bevorderen van de eenheid van de verschillende christelijke kerken van oost en west. Word lid of donateur en ondersteun de actieve inzet voor oecumenische samenwerking! Een lidmaatschap kost 15,- euro per jaar. De vereniging is afhankelijk van giften en donaties.

Redactie:

Hoofdredacteur: Geert van Dartel
Eindredacteur: Daphne van Roosendaal

Vormgeving en druk:

Van Stiphout, Helmond

Katholieke Vereniging
voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

Walpoort 10
5211 DK 's-Hertogenbosch

Telefoon: 073 6136471

E-mail: secretariaat@oecumene.nl

Internet: www.oecumene.nl

Girorekening: 801919

ISSN 1568-2862

'Geroepen om de ene Kerk te zijn'

De zoektocht naar de eenheid behoort tot het hart van de oecumenische beweging. Met de aanvaarding van het document 'Geroepen om de ene Kerk te zijn' heeft de assemblee in Porto Alegre de zichtbare eenheid als primaire doelstelling van de gemeenschap van kerken herbevestigd en de lidkerken opgeroepen zich met her-nieuwde inzet aan de eenheid te wijden. Met het stellen van tien vragen maakt het document de stap van de theorie naar de praktijk. De vraag die zich opdringt, is of de Katholieke Kerk in dit proces zal gaan participeren.

De tekst over de Kerk werd op verzoek van het Centraal Comité van de Wereldraad (2002) ontwikkeld door de Commissie voor Geloof en Kerkorde. Er is drie jaar over beraadslaagd. Het document behoorde tot het voorbereidingsmateriaal van de assemblee. Alle gedelegeerden hebben er ruim van tevoren kennis van kunnen nemen. De tekst over de Kerk is zonder veel discussie en met slechts enkele amendementen door de assemblee vastgesteld. De enige inhoudelijke kanttekeningen bij het document kwamen van een katholieke spreker op de assemblee, p. Jorge Scampini o.p.

De Argentijnse theoloog Saracco sprak over de oecumene van het volk dat samenkomt aan de voet van het kruis.

Gemeenschap

Het is een klassieke tekst. Er staan mooie gedachten in. De eenheid wordt verstaan als een koinonia (gemeenschap). De koinonia komt tot uitdrukking in de belijdenis van het apostolische geloof, in het sacramentele leven (doop en eucharistie), de wederzijdse erkenning en de verzoening van de bedienaren en in de gezamenlijke missie in dienst van het evangelie van Gods genade voor alle mensen en in dienst van de hele schepping. Aan de orde komen natuurlijk ook de noties over de Kerk uit de geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel (381): één, heilig, katholiek en apostolisch. Een bijzondere nadruk wordt gelegd op de betekenis van de doop.

Ons gezamenlijk toebehoren tot Christus door de doop maakt het mogelijk dat kerken gezamenlijk optrekken ook als zij het oneens zijn. "De doop manifesteert de werkelijkheid dat we bij elkaar horen, zelfs hoewel sommi-

ge kerken nog niet in staat zijn anderen als Kerk te erkennen in de volle betekenis van het woord", staat er letterlijk.

Tien vragen

Ter verdieping van de koinonia, richt het document aan het einde (nr. 14) tien vragen tot de lidkerken waar zij in de komende jaren mee aan de slag moeten gaan. De bedoeling is om in de ontmoeting met andere kerken te ontdekken in hoeverre de eigen kerk en de kerk van de ander trouwe gestalten zijn van de ene Kerk en wat dat betekent voor het uitwisselen van elkaars geestelijke gaven en het gezamenlijke getuigenis in de wereld. Met deze vragen maakt het document de stap van de theorie naar de praktijk. Een belangrijke stap. Het is immers in de praktijk dat de scheidslijnen tussen de kerken het scherpst voelbaar zijn.

Op het niveau van de praktische oecumene is er grote behoefte aan een nieuwe bezieling en een frisse start. Vanuit de roep de ene Kerk te zijn, bieden de vragen een concreet handvat om in de diverse contexten met elkaar de weg van de eenheid voort te zetten.

De vraag die zich opdringt, is of de Katholieke Kerk in dit proces zal gaan participeren. Voor de oecumene in ons land zou het van belang zijn. Zijn wij in staat om vanuit een

gezamenlijk perspectief op de ene Kerk op basis van deze vragen en met elkaar in gesprek te gaan? Zou dat de vastgelopen en vaak verzuurde verhoudingen kunnen losmaken?

Verscheidend denken over eenheid

De weg naar voren is niet gemakkelijk. Op de assemblee in Porto Alegre bleek hoe complex en ongewis de zoektocht naar de eenheid is. De plenaire inleidingen over de opdracht tot eenheid waren divers en nauwelijks op elkaar afgestemd. Het denken over de eenheid blijft confessioneel bepaald. Orthodoxen, katholieken en protestanten hebben met elkaar leren spreken over de eenheid van de Kerk, maar soms krijg je de indruk dat de echte dialoog nog moet beginnen.

Inmiddels kloppen jongeren, Pinkster- en Evangelicale Kerken op de deur van de Wereldraad. Zij hebben weer een andere benadering. De Argentijnse theoloog J. Saracco sprak namens de Evangelicale Kerken van Latijns Amerika. Zich beroepend op de oecumene van het volk dat samenkomt aan de voet van het kruis, presenteerde hij een visie op eenheid die niet gebaseerd is op erkenning van kerkelijk gezag, op dogma's of overeenkomsten. Volgens hem heeft de oude oecumene van de studie en de dialogen afgedaan en ligt de toekomst van de oecumene op het niveau van de ontmoeting in de Heer en de lofprijzing.

In uw genade, God, vernieuw de inzet voor de eenheid van Uw Kerk.

Geert van Dartel

In nr. 14. 'Op de weg naar het doel van volledige zichtbare eenheid' worden de kerken opgeroepen om de bekende zaken op een frisse, meer toegespitste wijze te behandelen.

Vragen, die permanent de aandacht van de kerken behoeven, zijn:

- a. *In hoeverre kan ieder de trouwe uitdrukking van het apostolische geloof onderscheiden in het eigen leven, gebed en getuigenis en in dat van andere kerken?*
- b. *Hoe neemt ieder de trouw aan Christus waar in het geloof en het leven van de anderen?*
- c. *Erkent ieder een gemeenschappelijke wijze van christelijke initiatie, geworteld in de doop, in het leven van de anderen?*
- d. *Waarom geloven sommigen dat het noodzakelijk is, anderen dat het toegestaan is, en weer anderen dat het niet mogelijk is om de Maaltijd van de Heer te delen met leden van andere kerken?*
- e. *Langs welke wegen is ieder in staat om de gewijde bedienaren van anderen te erkennen?*
- f. *In hoeverre kan ieder delen in de spiritualiteit van de anderen?*
- g. *Hoe is de verhouding tot elkaar in de confrontatie met problemen zoals sociale en politieke overheersing, vervolging, onderdrukking, armoede en geweld?*
- h. *In hoeverre kan ieder deelnemen in de apostolische missie van de anderen?*
- i. *In hoeverre kan ieder de anderen laten delen in de geloofsvorming en de theologische vorming?*
- j. *Hoe volledig kan ieder deelnemen in het gemeenschappelijke gebed en in de erediens van anderen?*

Maandag 13 februari.

Maandag 13 februari. De Assemblee is nog niet begonnen. We vragen een interview aan met de aartsbisschop van Porto Alegre, **Dom Dadeus**. Hij heeft die middag tijd. Het interview houden we in het Duits.

Dom Dadeus is de vijfde aartsbisschop van Porto Alegre en de vierde van Duitse afstamming. De kerk in Brazilië verliest terrein. In 1970 behoorde nog 91,8% van de bevolking tot de Katholieke Kerk, in 2000 was dat nog maar 73,9%. Dom Dadeus: "Jaarlijks verlaten veel katholieken de Kerk, maar als ik met mensen praat en vraag of ze vroeger wel eens naar de mis gingen, is het antwoord vaak 'nee'." Het zijn vooral 'statistische katholieken' die overstappen naar andere kerkgenootschappen. "Mensen zijn niet meer sterk geworteld in de katholieke Kerk, maar hebben wel een grote behoefte aan religie. Zo gaan ze van de ene naar de andere kerk."

Dinsdag 14 februari. De Wereldraad brengt vanuit alle continenten christenen samen die delen in dezelfde hoop. Op deze assemblee wordt die hoop tot uitdrukking gebracht in de bede 'In uw genade, God, verander deze wereld'. De **eerste dag** staat in het teken van de oriëntatie op het thema, de procedures en de setting van de assemblee.

Er zit een grote vaart en afwisseling in het programma dat tot in de minuut is gepland. Gedurende de dag komt er een stortvloed van toespraken over je heen die niet te bevatten is. Secretaris-generaal Sam Kobia loopt de geschiedenis van de assemblee langs en vraagt mensen die daar aan deelgenomen hebben, te gaan staan. Dr. Philip Potter heeft ze alle negen, vanaf de oprichting van de Wereld-

Dinsdag 14 februari.

raad in Amsterdam, meegemaakt. Hij krijgt een staande ovatie. De openingsdienst vindt plaats in de grote circustent die op de campus is neergezet.

Woensdag 15 februari. Een dag van toespraken. Scheidend voorzitter Aram I en secretaris-generaal Kobia spreken beiden over **jongeren en oecumene**. Aram I somt de inzichten op die hij op zijn oecumenische 'pelgrimstocht van geloof en hoop' heeft verworven en zegt, denkend aan de dromen die hijzelf aan het begin van zijn reis had, erop te vertrouwen "dat ook nieuwe generaties de droom levend zullen houden, gedragen door een vernieuwd geloof en hoop, visie en inzet."

Kobia noemt "de erfenis van degenen die voor ons kwamen te kostbaar om voor onszelf te houden." Deze moet worden doorgegeven aan de nieuwe generatie. Hij pleit ervoor te investeren in de nieuwe generatie "wetend dat het niet slechts een kwestie is van educatie en vorming, maar ook van vertrouwen en participatie van jongeren."

Donderdag 16 februari. Op korte afstand van het gebouw waar de plenaire vergaderingen plaatsvinden, is het **theologisch café**, waar je kennis kunt maken met theologen uit Latijns-Amerika. Daar ligt ook de theologische literatuur die door verschillende boekhandels wordt aangeboden.

Op woensdag wordt het boek *Grace, Cross and Hope in Latin America* gepresenteerd. Het is een gezamenlijk project van vijftien theologen uit Latijns Amerika hebben meegewerkt. Het sluit prachtig aan bij het thema van de assemblee en

Woensdag 15 februari.

zal een rol spelen bij de assemblee van de Raad van Kerken van Latijns Amerika, die in 2007 in Buenos Aires wordt gehouden. We nemen een exemplaar mee.

Vrijdag 17 februari. De Assemblee vindt plaats op het terrein van de **Pauselijke Universiteit** van Porto Alegre. De universiteit zit goed in de slappe was: een grote en goed voorziene refter, veel nieuwe gebouwen en zalen met airconditioning. Veel beveiligingspersoneel ook. De universiteit wordt bezocht door jongeren die niet slagen voor het zware toelatingsexamen van de staatsuniversiteiten, en bij wie ze thuis het hoge collegegeld van een particuliere universiteit kunnen betalen.

Op het universiteitsterrein is een straat ingericht met tenten voor jongeren. Met muziek en zitzakken om te *chillen*. Een Afrikaanse groep voert een traditionele dans met muziek op.

Zaterdag 18 februari. Ongeveer honderd mensen komen af op de **ontmoeting van katholieke deelnemers**. De officiële Vaticaanse delegatie zet uiteen hoe intensief er wordt samengewerkt met de Wereldraad. Vanuit de groep wordt het verlangen uitgesproken dat daar via oecumenische vorming meer aandacht voor komt binnen de kerk. Bisschop Brian Farrell verwijst naar het theologische rapport van de Gezamenlijke Werkgroep van de Katholieke Kerk en de Wereldraad, maar dat is erg theologisch voor gebruik op het basale vlak.

De ontmoeting houdt iets van een eenrichtingsverkeer, maar wordt ook opgeleusterd door de komst van Samuel Kobia. Deze houdt een korte speech, waarin hij

Zondag 19 februari.

Maandag 20 februari.

Dinsdag 21 februari.

Donderdag 16 februari.

Vrijdag 17 februari.

Zaterdag 18 februari.

zegt verheugd te zijn met het grote commitment van de Katholieke Kerk voor de oecumene. "Concrete stappen moeten nu laten zien dat de eenheid waarnaar we op weg zijn ook daadwerkelijk bereikt kan worden." Het gebaar dat hij stelt met zijn bezoek wordt gewaardeerd. De delegatie verzekert hem van alle medewerking.

Zondag 19 februari. De dag staat in het teken van bezoeken aan **lokale kerken**. Er zijn er 36 waar de deelnemers uit kunnen kiezen.

Er staat welgeteld één pinksterkerk tussen en niet eens de grote Assembléa de Deus, waar 47% van de pinkstergelovigen kerkt. Ook de grote neo-pentecostale kerk Igreja Universal do Reino de Deus (IURD) staat niet in het lijstje. Deze kerken zijn weinig geïnteresseerd in oecumene, hoorden we 's maandags van Dom Dadeus, die constateerde: "Kerken die groeien, hebben geen interesse in oecumene."

's Middags maken de Latijns-Amerikanen in een wervelende multimediale show met statements, zang, dans en poppentheater de perspectieven van verschillende bevolkingsgroepen duidelijk. Ook de bevrijdingstheologie komt daarin aan bod en twee Nobelprijswinnaars van het continent.

Maandag 20 februari. Kobia heeft de Assemblée vooraf aangekondigd als een 'assemblee van jongeren'. De verwachtingen die dat heeft gewekt bij jongeren komen niet uit. Het gestelde quotum van 25% jongerengenomineerden in het Centraal Comité wordt bij lange na niet gehaald.

De jongeren zijn teleurgesteld en komen **in protest**. Met doeken om hun mond

drukken ze hun gesmoorde stem uit. De problematiek achter de afvaardiging is complex.

Voor kerken die één persoon kunnen sturen, is het nauwelijks doenlijk om een jongere af te vaardigen. Daardoor zou te veel ervaring verloren gaan. Voor veel kerken zal ook gelden dat er nauwelijks jongeren met ervaring zijn om af te vaardigen. Bovendien klinkt her en der de kritische vraag wat überhaupt het nut is van het stellen van quota.

Dinsdag 21 februari. 's Middags blijkt de Igreja Universal do Reino de Deus (IURD) een **evangelisatiecampagne** te voeren op het centrale plein in Porto Alegre.

In twee lange tenten worden gesprekken gevoerd, knipbeurten gegeven en gezondheidschecks uitgevoerd. Twee keer per week is het marktplein toneel van de IURD.

's Avonds vertrekt vanaf hetzelfde plein een vredesmars. De kerkklokken van de stad worden geluid, de opzet is interreligieus en tot de sprekers behoren de Nobelprijswinnaars voor de vrede Esquivel en Tutu.

In felle bewoordingen wordt de strijd voor de vrede kond gedaan aan de burgers van Porto Alegre en voorop gaat een luidruchtige sambaband. Niet iedereen is gelukkig met deze opzet van de tocht. Maar de media worden op hun wenken bediend met fotogenieke plaatjes.

Woensdag 22 februari. Met de vormgeving van de oecumenische diensten in het verband van de Wereldraad hebben met name de orthodoxen de afgelopen decennia veel moeite gehad.

De Speciale Commissie die zich na Harare

(1998) boog over de participatie van de Orthodoxen aan de Wereldraad heeft daarom voor het **gezamenlijk gebed** tijdens oecumenische bijeenkomsten opnieuw de uitgangspunten geformuleerd. Deze worden nu toegepast. Het accent ligt voortaan op gebed en lofprijzing. De term 'oecumenische eredienst' wordt vermeden.

In de ochtend hebben de gebedsdiensten een interconfessioneel en in de avond een confessioneel karakter. De diensten zijn zorgvuldig voorbereid en worden goed geleid. Sommigen valt het op dat maar weinig Orthodoxen aan de gebedsdiensten deelnemen.

De Orthodoxe vespers vandaag worden goed bezocht. Na de dienst delen de priesters gezegend brood uit ('antidoron', dit is niet het geconsecreerde brood van de eucharistie).

Donderdag 23 februari. Op de Assemblée wordt voor het eerst de besluitvorming op basis van **consensus** uitgeprobeerd. Dat is op voorstel van de Speciale Commissie. Voor de Orthodoxen is de wijze van besluitvorming een waarborg tegen ongewenste besluiten.

Bij de presentatie van het nieuwe model wordt vooral op de meerwaarde gewezen. Besluitvorming in dit oecumenisch verband moet geen gevecht worden om het eigen gelijk, de invloed of de macht. In het luisteren naar elkaar en met openheid voor de werking van Gods Geest wordt getracht samen tot besluiten te komen. Het verloopt allemaal voorspoedig.

Tijdens de plenaire vergaderingen worden nauwelijks debatten van betekenis gevoerd. Er heerst een grote welwillendheid en de voorzitter leidt het proces met gevoel en kundigheid.

Dinsdag 21 februari.

Woensdag 22 februari.

Donderdag 23 februari.

Jongeren als 'probleemstelling' voor Assemblee

Jantine Heuvelink (28) was jeugdgedelegeerde van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) bij de Assemblee van de Wereldraad. Ze werkt in Den Haag als studentepastor en is jeugdouderling in de PKN-gemeente in Amsterdam. Als officiële gedelegeerde heeft ze een overvol programma. Maar aan het eind van de dag is er in de bus naar het hotel nog enige ruimte voor een interview.

Met welke focus ben je naar de Assemblee gegaan?

Ik wil de oecumenische spirit beter leren kennen en nieuwe ideeën krijgen. Eigenlijk is oecumene geen 'optie' voor de kerk, maar het wezen van de kerk. Het is er en daarom is het de vraag of jij er mee aan de gang gaat.

Een smallere focus is het onderwerp 'emerging forms of ecumenism'. Dat gaat over reconfiguratie van de oecumenische beweging. Het zou beter 'oecumene in de 21e eeuw' kunnen heten, of 'de toekomst van de oecumene'. Het gaat daarbij om de vraag hoe het contact tussen het lokale niveau en het bovenlokale niveau vorm moet krijgen, want er dringt heel weinig door van de Wereldraad naar het grond-

werp van de oecumene in de 21e eeuw en ik heb me erg bemoeid met de inbreng van de jongeren op deze Assemblee. Het jeugdperspectief is op verschillende manieren aan de orde geweest. Jongeren hebben zeer eigen ervaringen die moeten doorklinken in het nadenken over de toekomst van de kerken.

Wat heb je bereikt?

Ik heb veel teleurgestelde jongeren gehoord, en dat stelt mij weer teleur. Er is veel tijd gestoken in het op de kaart zetten van jongeren. Jongeren hebben een perspectief dat onmisbaar is en ze zijn een groep in de kerk die vertegenwoordigd moet zijn. Misschien hebben we niet zoveel bereikt. Er is geen algehele conclusie gekomen ten

toe en naar mensen in de samenleving wat je beweegt in je betrokkenheid op de kerk? Oecumene is daarmee op zich geen doel, wel de vraag hoe je kerk bent.

Ik heb me hier volledig ingezet voor de participatie van jongeren in de Wereldraad. Kerken moeten daar jongeren voor kunnen aanwijzen. Maar hoe zit het in Nederland? Jongeren zitten vaak niet in de beleidsorganen. Schrikken de kerken daar dan van? Maken ze zich zorgen? Dat is een vraag die ik mee terugneem naar Nederland: hoe zijn kerken bezig de toekomst van de kerk voor te leggen aan jongeren?

Nederlandse jongeren zeggen het jammer te vinden dat er niet meer terugkoppeling is geweest vanuit de jeugdgedelegeerden. Communicatie is het zwakke punt van deze hele Assemblee. Er is nauwelijks communicatie tussen de workshops en de gedelegeerden. Er is geen tijd voor en het is niet georganiseerd. Meer overleg met de jongeren was een goed idee geweest. Helaas was er onvoldoende tijd voor de jeugdgedelegeerden om zich als groep voor te bereiden op de Assemblee.

Het is een gewetensvraag. Als jeugdgedelegeerden hebben we er voortdurend op gehamerd dat de Wereldraad aandacht ➤

Jongeren op de assemblee: Jantine Heuvelink, de jongeren van ICCO en Kerkinactie en Daphne van Roosendaal van de Katholieke Vereniging voor Oecumene.

vlak. Ook gaat het om vernieuwing van de manier waarop we dingen regelen. Ik doel op persoonlijke uitwisseling meer dan op het uitgeven van statements. Er gaat veel tijd zitten in het samenstellen van genuanceerde teksten. Maar dat andere is minstens zo belangrijk. De kracht van de Assemblee is dat je je ontzettend bewust wordt van je eigen perspectief en belewingswereld. Ik merk sterk hoe blank en protestants ik zelf eigenlijk ben.

En als jeugdgedelegeerde?

Ik voel me aangesproken door het onder-

aanzien van jongeren en de oecumenische beweging. Het is ook een gecompliceerde zaak, want wat moet de rol van jongeren zijn?

Zelf heb ik helder gekregen dat ik het perspectief meebreng vanuit de jaren '80 en '90. Dat geeft zicht op het feit dat kerk en kerkelijke betrokkenheid geen vanzelfsprekendheden meer zijn. De oudere generatie heeft de keus gehad om niet meer bij de kerk te horen. De jonge generatie heeft juist de keuze moeten maken om juist wél bij de kerk te horen. De grote vraag is nu: hoe verwoord je naar de kerk

"I do not consider myself as old"

Op haar weblog illustreert Jantine Heuvelink dat de ruimte die jongeren kregen niet altijd conform de gewekte verwachtingen was:

"Vandaag was Aram (tijdens de Assemblee nog moderator van de Wereldraad, red.) aan de beurt om uitgedaagd te worden door een jongere in de Bate-Papo. Let wel: een informeel gesprek. 1. Aram sprak tot de zaal, keek haar niet aan; 2. Aram zei tegen de zaal 'If you have any questions, then please, say so'. Matao zat naast hem, heeft minstens vijf concrete vragen gesteld en kreeg minstens vijf abstracte uitweidingen als reactie. [...] (Het toppunt:) Matao gaf aan dat zij als jongere... Waarop Aram zei: I do not consider myself as old. I am young. To be young is not in the age, but in the mind. [...] Dus ja, een prachtig Moderators report, met ruimte en complimenten te over voor de bijdrage van jongeren, is niet zaligmakend, ook niet voor His Holiness."

En nu?

Inmiddels schrijft ze:

"De hele discussie over de rol van jongeren houdt mij toch wel erg bezig, merk ik. In Porto Alegre heb ik daar dingen over gezegd ('jongeren hebben een specifieke inbreng, deze kunnen we in de kerk, ook in het beleid maken, niet missen') waarvan ik mij nu afvraag hoe die in Nederland van toepassing zijn en aanleiding kunnen zijn tot verandering. Want ja, dat is natuurlijk de grote vraag [...]: wat gaan we er nu mee doen?"

Het weblog van Jantine staat op: <http://www.wereldraadassemblee.blogspot.com/>

voor ons heeft en zelf hebben we de tijd niet genomen om naar de overige jongeren te luisteren.

Deze Assemblee kreeg vooraf de naam 'jongerenassemblee', maar er was niet veel meer ruimte voor jongeren. Als je het een

Assemblee van de jongeren wil noemen, moet dat de conclusie zijn van wat het is geweest. Nu was het meer een 'probleemstelling' van de Assemblee.

Toch was het ook wel een jongerenassemblee, omdat 19% van alle aanwezigen

jongere was. En vanuit Nederland stuurden ICCO en Kerkinactie vijf jongeren om een workshop te geven. Dát is waar het om gaat.

Daphne van Rosendaal

Nederlandse Changemakers

Vanuit het protestantse netwerk van Kerkinactie en ICCO (Interkerkelijke organisatie voor ontwikkelingssamenwerking) vertrok een vijfkoppige Nederlandse jongerendeleгатie naar Porto Alegre. De groep gaf een workshop over de millenniumdoelstellingen en oriënteerde zich op de oprichting van een jongerenbeweging tegen armoedebestrijding. Een interview met Willemieke, Caroline en Marin.

Willemieke Doornenbal (24): "Ik ben naar de Assemblee gegaan om geïnspireerd te raken voor onze toekomst als Changemakers. Om iets meer te begrijpen van wat de Wereldraad is en om mensen uit andere kerken te ontmoeten."

Changemaker is een Noorse jongerenbeweging voor armoedebestrijding. De Nederlandse jongeren zijn door ICCO en Kerkinactie uitgezonden om contact te leggen en de mogelijkheden te verkennen van een Nederlandse soortgelijke organisatie. Caroline Greving (26) vertelt dat de groep een goed beeld heeft gekregen wat Changemaker is: "We weten nu hoe je zoiets vorm kunt geven. Er is veel ervaring mee opgedaan in Noorwegen. Van de ervaringen van de Noorse jongeren word je enthousiast."

En is de Assemblee inspirerend? Willemieke: "Zeker, vooral de bijbelstudies." Deze ochtend ging de bijbelstudie over de Samaritaanse vrouw. Een van de vragen was: wat zou je zelf willen veranderen in je leven? Willemieke: "De vraag is wat God met je wil. Misschien vraagt Jezus wel dingen van ons waar we geen oor voor hebben. Moeten we zoeken naar een toegewijder, bewuster leven."

De jongeren zullen in Nederland worden uitgenodigd om in de kerk te vertellen wat ze hebben meegemaakt en meegenomen van deze Assemblee. "Het is maar een kleine groep in de kerken die iets van de Wereldraad van Kerken en de Assemblee afweet," zegt Willemieke. Marin: "Dat is niet goed, want die lokale kerken moeten

uiteindelijk gaan doen wat hier wordt afgesproken. Maar ergens tussen de Wereldraad en de lokale kerken stukt het." Daarom, vindt Caroline, zou het goed zijn voor de lokale kennis van en betrokkenheid op de Wereldraad als meer mensen naar zo'n Assemblee zouden gaan.

Caroline vindt het overigens geen echte assemblee van jongeren geworden. Marin vindt daarvoor het programma te ingewikkeld en Willemieke vraagt zich af of je überhaupt het onderscheid wel moet maken tussen jongeren en andere groepen. Caroline vertelt dat ze graag meer contact had willen hebben met andere jongeren. Ze trekt ook zelf het boetekleed aan ("Ik ben er ook niet achteraan gegaan"), maar de vraag blijft: als de Wereldraad dit een assemblee van de jongeren heeft willen maken, waarom dan vanuit het programma niet is voorzien in ontmoetingen. Willemieke vindt het jammer dat ze, zoals de officiële gedelegeerden, niet zijn ingedeeld in kleinere groepen: "Als je een soort 'homegroup' had gehad, had je met elkaar ook wat dieper op dingen in kunnen gaan. Nu ontmoet je wel veel mensen, maar gaat het vaak niet verder dan hoi en doel."

"Blijkbaar was het voor die piano niet vanzelfsprekend"

Simone Poortman is delegatielid van de protestantse Kerk in Nederland en actief binnen het Ecumenical Disability Advocates Network (EDAN), dat na de assemblee in Harare (1998) werd opgericht. Doel van EDAN: gehandicapten beter zichtbaar maken binnen de Wereldraad van Kerken.

"Ik ben naar de Assemblee gekomen met als focus gehandicapten te vertegenwoordigen binnen de Wereldraad, want een kerk zonder gehandicapten, is geen kerk. Vaak wordt niet gezien dat mensen met een handicap als persóón iets in te brengen hebben en worden we als groep beschouwd. Dan zitten we in de kerk samen in een hoek."

"Ook zien mensen je vanuit bepaalde vanzelfsprekendheden." Ze geeft een voorbeeld: "Sinds ik de vorige Assemblee in Harare bijwoonde, ben ik actiever geworden in mijn gemeente. Ik lees af en toe in de kerk, maar kan alleen niet op de plek komen waar uit de bijbel wordt gelezen. Dus komt men, heel vriendelijk, met bijbel en microfoon naar beneden. Op een

gegeven moment was er een nieuwe piano aangeschaft. Dat was aanleiding voor druk overleg over de vraag of die niet de verhoging op kon, en hoe hem daar te krijgen. Uiteindelijk bleek het te moeilijk, maar opmerkelijk is, dat dáár wel over werd vergaderd, en dat er nooit is gepraat over hoe ik er eventueel op zou kunnen komen. Blijkbaar was voor de piano niet vanzelfsprekend wat voor mij wel vanzelfsprekend was."

"Gehandicapte mensen zijn goed zichtbaar op deze assemblee. Ik heb het gevoel dat de staf van de Wereldraad volledig achter ons staat. Met als gevolg dat de mensen van EDAN zo'n beetje in alle comités zitten. Het gaat niet alleen om belangenbehartiging, maar ook om meebesturen. Je wil

natuurlijk mensen die overal over mee kunnen praten."

"In Harare was ik het enige officiële delegatielid. Nu zijn we met drie. Een nieuwe verdrievoudiging bij de volgende assemblee zou mooi zijn. Nu vindt iedereen het heel bijzonder dat we er zijn. Dat zou meer vanzelfsprekend moeten worden. En het zou mensen moeten opvallen als er ergens géén gehandicapten bij zijn."

Wat is de kracht en wat is de zwakte van de Assemblee? "De zwakte is dat je weinig échte beslissingen kunt nemen, omdat de diversiteit van de mensen te groot is. In de plenaire vergadering wordt niet op hoofdlijnen gediscussieerd, maar wordt over de punten en de komma's gesproken."

"De kracht van de Assemblee is dat al die kerken elkaar weer beloven samen Wereldraad te willen zijn, en dat vriendschappen en contacten worden vernieuwd door mensen die samen zeggen dat de Wereldraad belangrijk is. Niet zozeer het veranderen van de wereld, het thema van deze assemblee, is volgens mij het belangrijkste, maar het herbevestigen van allerlei contacten die de komende zeven jaar hun uitwerking zullen krijgen."

Luxe uitgevoerde set Koptische icoonkaarten

Bij gelegenheid van de Zondag voor de Oosterse Kerken geeft de Katholieke Vereniging voor Oecumene Koptische icoonkaarten uit. De set bestaat uit vijf luxe uitgevoerde kaarten met blanco binnenzijde.

"Bij de keuze van de kaarten hebben we ons laten leiden door het thema Hoop en verwachting," vertelt Leo van Leijssen, stafmedewerker Oosterse Kerken. "Hoop en verwachting zijn centrale thema's in het leven van gelovigen en in het leven van de kerken. Voor de Koptische Orthodoxe

Kerk geldt dat zij in vaak moeilijke tijden de hoop en verwachting levend heeft gehouden dat God alle tranen uit onze ogen zal wissen."

Koptische monniken leven sterk vanuit de verwachting van de komst van het Koninkrijk van God. Het monnikendom is een van oorsprong Egyptische beweging. De laatste decennia maakt de beweging in Egypte zelfs een heropleving door. Van Leijssen: "De monniken proberen door hun leven een voorafschaduw te laten zien van het Koninkrijk. En Koptische gelovigen houden in moeilijke levenssituaties de rug recht en gaan ondanks alles met een aanstekelijke blijmoedigheid en humor door het leven. Misschien is dat wel een anticiperen op het Rijk Gods bij uitstek."

Parochies kunnen Beelden van hoop en verwachting gratis opvragen (1 ex.).

Koptische Icoonschilderkunst

Bij de kaartenset verschijnt de uitgave Koptische iconen: Beelden van hoop en verwachting. Deze kwam tot stand met medewerking van dr. Mat Immerzeel, verbonden aan de Universiteit van Leiden. "Vanaf de jaren '60 zwermde talloze Egyptische christenen over de wereld uit op zoek naar een nieuw bestaan. In het kielzog van de emigranten reisden icoonschilders de wereld rond, om alle kerken van de onontbeerlijke kunst te voorzien," vertelt Immerzeel. De kunstenaars volgden hun studie aan het Institute of Coptic Studies, een aan het Koptisch-orthodox patriarchaat verbonden hogeschool in Cairo. Daar leidt de schilder Isaac Fanus leken en monniken op tot icoonschilder. Hij geldt als de stichter van de Neo-koptische School en ontwikkelde een eigen schilderijstijl. Die geldt als de officiële. Immerzeel: "Opvallende kenmerken van deze iconen zijn het gebruik van heldere kleuren en een vaak simpele vormgeving. De afgebeelde personages komen door hun grote amandelvormige ogen uitermate zacht en vriendelijk over, een effect dat nog wordt versterkt door het mysterieuze licht dat hun gelaat lijkt uit te stralen."

De icoon op de poster van de Zondag voor de Oosterse Kerken is in deze stijl

geschilderd. Joachim Persoon, een kosmopolitische Nederlander die lid is van de Koptische Orthodoxe Kerk, schilderde hem voor de doopkapel in de kloosterkerk van het Koptisch-orthodoxe Sint-Antoniusklooster in Kröffelbach. Persoon, die enkele maanden schilderde in het atelier van Fanus, noemt

de 'naïeve' stijl van zijn icoon typisch Koptisch.

De doopkapel is in Koptische kerkgebouwen vaak niet alleen de plaats waar wordt gedoopt, maar waar ook moeders met hun kleine kinderen zitten, ze verzorgen, de borst geven en verschonen. Persoon werd gevraagd juist voor die plek het thema uit te drukken van de kinderen die bij Jezus komen.

Studiedagen: Kunst en spiritualiteit

Tijdens de studiedag Kunst en spiritualiteit: Iconen. Woord in beeld staan V. van Aalst en drs.

A. Rijntma met de deelnemers stil bij een aantal iconen. Symbolen die vroeger spontaan werden begrepen, zijn nu vaak niet meer op het eerste gezicht duidelijk. Op de studiedag Egypte: bakermat van iconen gaan dr. M. Immerzeel en dr. E. Khalil in op de religieuze betekenis van iconen in de Koptische Kerk.

Data: 18 mei en 14 september

Locatie: Sint Janssingel 92 in 's-Hertogenbosch

Tijd: 11:00-16:00

Kosten: € 10,00 per keer (inclusief lunch)

Bestelkaart:

Ik bestel en maak het verschuldigde bedrag over op giro 801919 van de Vereniging voor Oecumene:

- set(s) luxe uitgevoerde Koptische icoonkaarten (à € 6,50 per set incl. verzendkosten)*
- ex. van de speciale uitgave Koptische iconen: Beelden van hoop en verwachting (à € 1,50 incl. verzendkosten)*
- Ik geef me op voor 18 mei Kunst en spiritualiteit. Iconen. Woord in beeld
- Ik geef me op voor 14 september Kunst en spiritualiteit. Egypte: Bakermat van iconen

* De kaarten en het boekje worden u toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Naam:

Adres:

Postcode en woonplaats:

Telefoon/e-mail:

Stuur deze bon op naar de Katholieke Vereniging voor Oecumene, of neem telefonisch of via e-mail contact op.

Succesvol

Op de helft van de *Decade tegen geweld* werd op de vergadering van de Wereldraad de stand opgemaakt.

Schokkende gewelddadigheden waren er in de afgelopen jaren in Nederland en elders. Extra schokkend was dat die vaak ook godsdienstige impulsen hadden.

Zulk religieus geweld stelt een vraag aan elke christen. Het komt immers voort uit toewijding aan iets dat van levensbelang is. Dat verbindt ons met de plegers van geweld, zelfs tegen onze wil.

Misschien is juist dat verbindende (hoe moeilijk dat emotioneel ook kan liggen) een kans om toch met deze 'religieuze fundamentalisten' in gesprek te komen. Ze lijken immers niet toegankelijk voor 'normale' argumenten, zoals andere minder of meer geseculariseerde gesprekspartners. Misschien lukt het als we naar hen toe onze inzet voor een betere wereld verhelderen als onze wijze van toewijding aan de God van alle mensen en ze uitdagen dat ook zo te herkennen. Is er een ander alternatief zonder ze af te schrijven? Om als christenen samen een dergelijk gesprek te kunnen voeren, moeten we ook met elkaar spreken over onze vormen van religieuze toewijding aan God. Het interim-verslag van de Wereldraad roept daartoe op. De duur van gesprek en toewijding is zonder einde, maar daarom kan iedere dag succesvol zijn. Immers, God vond de mensen al 'zeer goed' voordat ze er zelf iets aan konden doen. Dat geeft het gelijk aan de vrolijkheid en levenslust die er in Porto Alegre waren.

Ad Brants

Voorzitter Katholieke Vereniging voor Oecumene

Katholieke Vereniging voor Oecumene
Walpoort 10
5211 DK 's-Hertogenbosch
Telefoon: 073 6136471
E-mail: secretariaat@oecumene.nl
Internet: www.oecumene.nl